

Маріанна МОВНА

ВІДКРИВАЮЧИ «ДВЕРІ» В МИНУЛЕ ДРОГОБИЧА

Стецюк Олег. Локальна мандрівка
Дрогобичем: туристичний путівник. —
Дрогобич : Посвіт, 2016. — 127 с.

Нещодавно в культурному просторі України з'явилося нове та, з огляду на брак регіональних путівників, давно очікуване видання історика Олега Стецюка «Локальна мандрівка Дрогобичем: туристичний путівник», що вийшло друком у дрогобицькому видавництві «Посвіт». Сьогодні на вітчизняному книжковому ринку відчувається гостра нестача сучасних туристичних путівників як містами та містечками Львівської області (Жовква, Броди, Стрий, Сколе, Самбір, Моршин, Трускавець, Борислав та ін.), так і містами багатьох інших областей України. Водночас, міста-районні центри Львівщини — Миколаїв, Стрий, Самбір, Старий Самбір представлені не окремими виданнями, а фігурують на сторінках путівника Олени Крушинської «Дністер» [4] у контексті опису мандрівки рікою. Якщо говорити про незаповнену нішу сучасних історичних путівників, то виняток становлять лише Хмельницька область, докладно представлена у низці книг, а саме: «Хмельницька область: путівник» (2010) [10], «Кам'янець-Подільський: туристичний путівник» (2005, 2007) [13; 3], «Кам'янець-Подільський: погляд у минуле» (2017) [5] та ін.

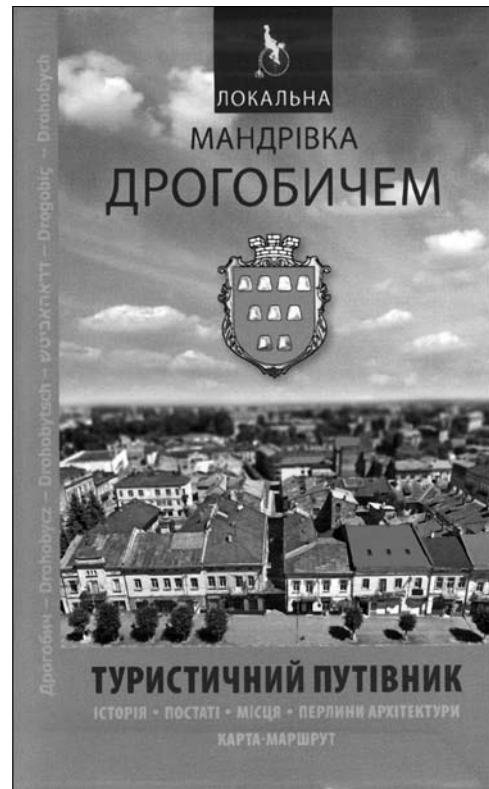
Традиція видання путівників Дрогобичем доволі давня, але представлена дуже нечисленними бібліографічними позиціями. Видається, що історично першим є польськомовний рукописний «Путівник Дрогобичем та околицею» [1]; фрагмент рукопису опубліковано в: [9] невідомого автора приблизно кінця XIX ст. (в автографі немає датування), що зберігається у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. Одним із перших путівників, де подано інформацію про Дрогобич, є німецькомовний «Ілюстрований путівник Угорськими Східними Карпатами, Галичиною, Буковиною та Румунією» [12] Олександра Гекша і Володимира Ковшевича 1882 р. У радянський період практично вільну нішу туристичних путівників (з цього часу нам відомий лише один нарис-путівник М. Шалати [11]) здебільшого заповнювали популярні історико-краєзнавчі нариси [6; 8]. Перших років Незалежності сягає фрагментарна путівникова інформація, що стосується Дрогобича, у туристичних путівниках Україною українською та англійською мовами. Вже у наш час невелику згадку про місто подав Ендрю Еванс, автор туристичного путівника «Україна» американського товариства National Geographic Society (Варшава, 2008, польський переклад). Дрогобич також згадано у путівнику «Польські сліди на

Україні» Магди та Мірека Осіп-Покривок (Ольшаниця, 2010) та інших польських виданнях.

Рецензована книжка — перший за часів Незалежності український класичний путівник виключно Дрогобичем, побудований за принципами суто історичного видання, що занурює читача вглиб історії міста, відкриваючи «двері» в його минуле. Типологічно цей путівник належить до видань маршрутного типу, який веде туриста вулицями старовинного прикарпатського міста.

Розпочинає книгу розділ «Трішки історії: місця, події, дати» з невеликою історичною довідкою про Дрогобич, який поділяється на підрозділи «Коротка історія міста», «25 цікавих фактів про Дрогобич», «Музеї Дрогобича», де наведено перелік музеїв (9) з годинами їх праці, «Кавова хроніка Дрогобича», «Відомі мешканці Дрогобича» та «Некрополі Дрогобича». Основний зміст путівника, його маршрутну «сітку» формує 10 маршрутів, які накладаються на 10 основних вулиць середмістя, що володіють помітними історичними та архітектурними пам'ятками. Цікавинкою книги, яка покликана втримати увагу читача та допомогти йому сфокусуватися на подальших історичних відомостях, стали невеликі врізки з описом місцевих історичних легенд (про Зельмана, дзигармайстера, Зміїні печери). Для поживлення текстового викладу та ілюстрації певних історичних фактів і явищ автор використав фрагменти художніх творів відомих письменників, пов'язаних із Дрогобичем життєвим шляхом та творчістю (І. Франко «Воа constrictor», «Борислав сміється», «Гірчичне зерно», «Отець-гуморист», «На дні», Б. Шульц «Геніальна епоха», «Республіка мрій», «Серпень», А. Хцюк «Атлантида»), або тих, що присвятили йому свої візії (Ю. Андрухович «Лексикон інтимних міст», А. Вальтер «Дрогобицьке перехрестя»).

Путівник дає уявлення про життя і побут мешканців Дрогобича зламу XIX — першої третини XX ст., він у хорошому сенсі слова популяризує галицький міф «бабці Австрії», подаючи дещо ностальгійний історичний зріз епохи, акцентує на мультикультурності міста, де численно представлені українці, поляки, євреї, повертає із забуття прізвища дрогобиччан з різних професійних та культурних середовищ, зокрема приділяє багато уваги аптекам і аптекарям (Горгоніуш Франц Тоб'яшек, Людвік Добженецький, Генрік Артц, Леон Раммер, Артур Сімон та ін.), віллам та

їх мешканцям (Леон Гартенберг, Йонаш Гершдерфер, Максиміліан Гетлінгер, Давідман, Володимир Ільницький, Я. Фоєрштайн, Генрік Розенбуш, Ян Невядомський, Раймунд Ярош), ресторанам, кав'ярням і цукерням («Панська», «Рома», Юзефа Леппєрта «Шольц», Шора, Шонгольца, Юрія Федевича, «Boulevard», «Багателя», Шоппа, Р. Швайцера, Левіна, Оренштайна, Шехтера, Філіпа Швайцера, Зігмунта Фургальського) та їх завсідникам.

Ваги та історичної достовірності викладеним фактам додає та обставина, що у своїй праці автор використовує обширне коло джерел, і не лише праць попередників-краєзнавців, а й місцеву періодику, що завжди є цікавим та змістовно-інформативно насиченим («Tygodnik Drohobycki», «Głos Drohobycko-Borysławsko-Samborsko-Stryjski», «Przegląd Podkarpacia», «Tygodnik Samborsko-Drohobycki», «Drohobycter Zeitung»).

Для візуалізації текстового матеріалу вдало підібрано фотоматеріал — численні архівні світлини та поштівки з видами Дрогобича й використано фотографії з приватних колекцій. Вже сам вхід у книгу відкриває кольорова поштівка з видом костелу Вознесіння Діви Марії. Композиційно доповнює структуру книжки і полегшує роботу з текстом словник, який тлумачить місцеві слова, вислови та топоніміку, що сформувались ще у довоєнний період і повертають нас у минуле. На

жаль, не всі, вплетені у текстову тканину книги лексеми (діалектизми та архаїзми), відображені згодом у словнику, тому при підготовці другого видання (що анонсує автор) пропоную врахувати цей нюанс. Це, зокрема, *ганделес, дзигар, дзигармайстер, дрозжкар (дорожжкар), експльозія, здибанка, капцян, квадранс, олій скальний, паровий тартак, рантка, ровер, скапцаніти, спацирувальники, торгова галя, цюпа*. Що стосується наведених у тексті слів *капцян* та *скапцаніти* (с. 42), то варто відзначити, що вони побутували не лише у лексиці дрогобиччан, але й також львів'ян та тернополян [2, с. 139; 7, с. 57].

Звичайно, у путівнику трапляються і деякі фактологічні помилки, як-от львівська письменниця Ніна Бічуя названа київською (с. 78) та стилістичні недогляди, зокрема слово «аптекарувавав», що ріже вухо своєю неукраїнськістю та немилозвучністю (с. 63). У підписах до фото не розшифрованими залишились аббревіатури ЦАДЦ (с. 77), USHMM (с. 42, 44) (United States Holocaust Memorial Museum), «Бюлетень ТПЗД» (с. 104).

Путівникове видання Дрогобичем лише б виграло від вміщення у ньому іменного покажчика відомих місцевих мешканців; він би неабияк прислужився краєзнавцям та дослідникам локальної історії. Доречно було б також подати перелік згаданих у путівнику старих назв вулиць з їх сучасними відповідниками.

Загалом книжка пізнавальна, вона буде корисною не лише пересічному туристу — відвідувачу Дрогобича, а й досвідченому досліднику, оскільки відкриває перед ним цікаві і часто маловідомі локальні історичні факти. Мені, як дослідниці путівникового дискурсу Галичини, було актуальним дізнатись саме про такі моменти з історії Дрогобича, наприклад про будинок та район, званий колись Пельчарівкою, де мешкав Зенон Генрик Пельчар (1866—1934), адже він був відомим лікарем-бальнеологом (ординовав у Дрогобичі та Трускавці на власній віллі «Софія»), упорядником «Путівника Галичиною з описом курортів, польських лікувальних закладів та міст Кракова і Львова», що його видало Польське бальнеологічне товариство у 1910 р. з подальшим перевиданням в 1911, 1912 та 1913 рр., автором низки книг про лікувальні можливості курорту Трускавця та властивості його мінеральних вод. Уродженцем Дрогобича був син Зенона Пельчара, Казимир (1884—1943), абсолювент Дрогобицької гімназії, теж знаний лікар.

Поліграфічний рівень видання виглядає цілком привабливо і дещо нагадує кращі зразки путівників київського видавництва «Балтія-друк» («Прогулянка Києвом» (2002), «Прогулянка Львовом» (2005), «Прогулянка Закарпаттям» (2006), «Прогулянка Чернівцями та Буковиною» (2008), «Прогулянка Волиню та Луцьком» (2015)).

Вадемекум Олега Стецюка «Локальна мандрівка Дрогобичем» добрий тим, що, відкриваючи «двері» в минуле, спонукає читача до реальної мандрівки містом та його історичними місцями і, навіть незважаючи на відсутність сучасної практичної туристичної інформації, є хорошим орієнтиром у ній.

1. Відділ рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка. — Ф. Баворовських. — Спр. 1104/І. с. — Арк. 1—83.
2. Горбач О. Аргю в Україні / Олекса Горбач. — Львів, 2006. — 688 с.
3. Кам'янець-Подільський: туристичний путівник / Ольга Пламеницька, Ганна Ківільша, Галина Осетрова, Ігор Данилов, Станіслава Папєвська. — Львів : Центр Європи, 2007. — 320 с.
4. Крушинська О. Дністер: туристичний путівник / Олена Крушинська. — Львів : Центр Європи, 2016. — Т. 1: Від витоків до гирла Збруча. — 624 с.
5. Майор Р. Кам'янець-Подільський: погляд у минуле: туристичний путівник / Ростислав Майор, Ігор Старенький, Андрій Хоптяр; 2-ге вид., виправл. і допов. — Кам'янець-Подільський, 2017. — 72 с.
6. Мариняк М. Дрогобич: ілюстрований краєзнавчий нарис / Мар'ян Мариняк. — Львів : Каменярь, 1979. — 48 с.
7. Мовна М. Словник львівської говірки першої третини ХХ ст. / Маріанна Мовна. — Львів, 2013. — 160 с.
8. Пастух Р. Вулицями старого Дрогобича / Роман Пастух. — Львів : Каменярь, 1991. — 165 с.
9. Тимошенко Л. Опис замку «Тустань» в Уричі за рукописним путівником «Przewodnik po Drogobyczu i okolicy» / Леонід Тимошенко // Фортеця: зб. заповідника «Тустань» на пошану Михайла Рожка. — Львів : Камула, 2009. — Кн. 1. — С. 630—635.
10. Хмельницька область: путівник / редкол.: І. Курус [та ін.]. — Київ : Богдана, 2010. — 320 с.
11. Шалата М. Дрогобич: нарис-путівник / Михайло Шалата. — Львів : Каменярь, 1986. — 86 с.
12. Illustrierter Führer durch die Ungarischen Ostkarpathen, Galizien, Bukowina und Rumänien / herausgegeben: Alexander F. Heksch, Wladimir Kowszewicz. — Wien ; Pest; Leipzig, 1882. — 248 s.
13. Kamieniec-Podolski: przewodnik turystyczny / О. Пламеницька, Г. Ківільша, Г. Осетрова, І. Данилов, С. Папєвська ; Wyd. 2. — Lwów : Centrum Europe, 2005. — 352 s.